

VIJESTI — CRONIQUE

JUGOSLAVIJA

Nova jezera u Imotskom polju — Dana 18. svibnja ove godine iznenada i tiho, bez pojava potresa, koji obično prate ovakve pojave, prolomio se na dva mjesta aluvijalni pokrivač u zapadnom dijelu Imotskog polja i pojavila se dva jezera. Veličina jednog iznosi u promjeru oko 13, a drugog oko 20 m. Dubina im nije točno izmjerena, jer prelazi 5 m, dužinu motke s kojom su seljaci pokušali mjeriti. Ispunjena su do površine otvora vodom, koja se postepeno bistri, ali se ne može na oko primjetiti da li otiče i u kojem pravcu.

Pri prolomu aluvijalnog pokrivača na vodi poplivali su komadi dosta debelih, ali istrunulih greda, čija vrsta drveta još također nije ispitana.

Iako ovakvi slučajevi nisu rijetki u Imotskom polju i njegovoj okolici (v. Geografski glasnik br. 13, str. 183), ipak su izazvali razna tumačenja i prepričavanja.

Ova jezera dovode se po narodnoj tradiciji u vezu sa zatrpanim ponorima u Imotskom polju — Blatu, što je vrlo vjerojatno. Veliki komadi poplivalih greda, prigodom proloma, ovo potvrđuju.

Početkom 17. st. nastajali su sve češći i sve učestaliji upadi Turaka u bogatiju okolicu Imotskog polja. Narod se osjećao ugrožen, a tako i franjevci i njihov samostan na otočiću Blata. Trebalo je bježati ispred turske najezde ili se braniti svim sredstvima. Jedno od tih sredstava je bilo: prikazati veći dio polja blatijom-baruštinom od koje ni koristi narodu ni Turcima! Zato se fra-

njevci odlučile 1609. god. za zatrpavanje niza ponora uz rub polja, koji su tada gutali vodu Blata.

Ovom saopćenju je zgodna dopuna podatak iz Vrgorskog polja, koje je do prekopavanja odvodnog kanala nazivano »Jezero«. Pri melioracionim radovima 1956. naišlo se (»Vjesnik«, Zagreb, 1. X. 1956.) na ponor zatrpan gredama koje su bile položene vodoravno i unakrsno u više redova jedne iznad drugih. To je i u ovom kraju bila potvrda stoljetne predaje o zatrpanim ponorima.

Stoljećima je oživljavala narodna tradicija zatrpavanje sedam ponora duž Blata, dok mnogi u to nisu nikako vjerovali. Ponori su od različitih stručnjaka u toku zadnja dva i po stoljeća traženi, ali bez uspjeha. To je još više povećavalo sumnju u njihovo postojanje. Međutim, priroda i zub vremena učinili su svoje i neki od zatrpanih ponora evo pojavljuju se, kako izgleda, nakon puna tri i po stoljeća, pred našim očima.

Ljudi stručnjaci nisu skoro nikakvu pažnju poklanjali narodnoj tradiciji, omalovažavali su je i smatrali iluzornom. Tek prof. dr. J. Roglić najnovijim hidrografskim istraživanjem Imotskog polja poklonio je više vjere narodnoj predaji (Roglić J.: »Imotsko polje«, fizičko-geografska ispitivanja, Beograd, 1938.). I evo, to se potvrdilo — obistinilo. O ovome sam na temelju poznatih izvora i narodne predaje iznio 1953. god. i svoje mišljenje (A. Ujević: »Imotska Krajina«, Split, 1953.).

A. Ujević

NASTAVA IZ GEOGRAFIJE NA PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOM FAKULTETU U ZAGREBU

Zimski semestar 1956./57.

Red prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

— Klima	2 s.	— Kartografski praktikum II.	2 s.
— Osnovi kartografije	2 s.	— Diplomski referati	2 s.
— Monsunska Azija	1 s.	— Konzultacije za diplomski rad	1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Uvod u geografiju 2 s.
- Balkanski poluotok 1 s.
- Osnovni problemi ekonomske geografije svijeta 1 s.
- Politička geografija 1 s.
- Diplomski referati 2 s.
- Zader i njegova regija 1 s.
- Konzultacije za diplomski rad 1 s.

Asistent ROGIĆ dr. VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.

Stručni suradnik VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe 2 s.
- Kartografski praktikum I. 2 s.
- Kartografski praktikum III. 2 s.

Asistent FRIGANOVIĆ MLADEN

- Proseminar II. 2 s.

Asist. RIDANOVIĆ JOSIP i BAUČIĆ IVO

- Proseminar I. 2 s.

Hon. nast. OPPITZ dr. OTO

- Biogeografija 1 s.
- Geografija Južne Amerike 1 s.

Hon. nast. BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

Hon. voditelj vježbi BAUER BRANKO

- Geografski praktikum 2 s.

Ljetni semestar 1956./57.

Red. prof. ROGLIĆ dr. JOSIP

- Klima 2 s.
- Osnovi kartografije 2 s.
- Monsunska Azija 1 s.
- Kartografski praktikum II. 2 s.
- Diplomski referati 2 s.
- Konzultacije za diplomski rad 1 s.

Red. prof. RUBIĆ dr. IVO

- Uvod u geografiju 2 s.
- Balkanski poluotok 1 s.
- Osnovni problemi ekonomske geografije svijeta 1 s.
- Diplomski referati 2 s.
- Zadar i njegova regija 1 s.
- Konzultacije za diplomski rad 1 s.

Asistent ROGIĆ dr. VELJKO

- Regionalna geografija Jugoslavije 1 s.

Stručni suradnik VIČIĆ VLADIMIR

- Kartografske vježbe 2 s.
- Kartografski praktikum I. 2 s.
- Kartografski praktikum III. 2 s.

Asistent FRIGANOVIĆ MLADEN

- Proseminar II. 2 s.

Asist. RIDANOVIĆ JOSIP i BAUČIĆ IVO

- Proseminar I. 2 s.

Hon. nast. OPPITZ dr. OTO

- Biogeografija 1 s.
- Geografija Južne Amerike 1 s.

Hon. nast. BOŠNJAK dr. RADOVAN

- Geografija SSSR-a 2 s.

Hon. voditelj vježbi BAUER BRANKO

- Geografski praktikum 2 s.

Terenska nastava u škol. god. 1956./57.

- 8.—13. X. 1956. Zagreb — Velenje — Dragovgrad — Maribor — Ptuj — Ljutomer — Murska Sobota — Donja Lendava — Čakovec — Zagreb.
- 12.—14. I. 1957. Zagreb — Križevci — Kalnik — Novi Marof — Zagreb.
- 23. III. 1957. Zagreb — Dobova — Marija Gorica — Donja Pušća — Kupljenovo — Zagreb.
- 13.—14. IV. 1957. Trbovlje — Mrzlica — Hrasnik — Zagreb.
- 20. IV. 1957. Zagreb — Turopolje — Vukomeričke Gorice — Turopolje — Zagreb.
- 13.—23. V. 1957. Zagreb — Rijeka — Zadar — Dugi Otok — Kornati — Biograd — Obrovac — Tulove grede — Novigrad — Zaton — Nin — Zadar — Split — Zagreb.
- 1.—2. VI. 1957. Zagreb — Srpske Moravice — Skrad — Delnice — Zagreb.
- 29. VI.—7. VII. 1957. Zagreb — Kranjska Gora — Rateče — Vršič — Bovec — Kobarid — Tolmin — Nova Gorica — Kopar — Sežana — Piran — Pula — Rijeka — Zagreb.

STRANE ZEMLJE

Industrija Japana — U industrijskom razvitku svijeta naročito u poslijeratnoj obnovi, Japan predstavlja veoma značajan i poučan primjer.

Nakon revolucije 1869. počela je nova »prosvječena« vlada Miji uvoditi tekovine moderne industrije, čiji su rezultati ishodom rusko-japanskog rata (1905) na sebe skrenuli pažnju. Ali sve do 1930 Japan prvenstveno razvija tekstilnu industriju; pored svile uvozi pamuk koji jeftino prerađuje i izvozi. U svijetu prevladava mišljenje da je Japan osuđen na drugorazrednu industrijsku funkciju i da će samo oponašati vodeće i pionirske industrije. U prilog ovom mišljenju govorilo je i siromaštvo sirovina. Svijet nije poznavao društvenu osnovu japanske industrije.

Japanski industrijski potencijal je bio u rukama bogatih feudalnih porodica. Nijma je pomagala i država, dajući različite povlastice i prepuštajući im pod povoljnim uvjetima golema poduzeća koja su sagrađena državnim sredstvima. Tako su nastali golemi i mnogobrojni rodovski kapitalistički magnati »zaibacu«: Micui, Micuših, Sumitomo, Jesuda i dr. koji su mogli stati uz bok najmoćnijim američkim magnatima. Bezobzirno iskorištavanje siromašne i nezštićene radne mase osiguravalo je najveće dobiti. Tijesne veze i istovjetnost interesa kapitalističkih magnata i državne uprave olakšavaju teritorijalnu ekspanziju u razdoblju nakon 1930.

Japan uviđa da ne može postati vojnički jaka ni industrijski samostalna država, ako nema tešku industriju, za koju u zemlji nema sirovina, u prvom redu željeza. G. 1934. dolazi do okupacije Mandžurije na čijim se bogatim rudnicima naglo razvija teška metalurgija, koja dopunjava pogone u zemlji. Širenjem ideja o »istočno-azijskoj solidarnosti« i davanjem na tržište znatno jeftinije robe Japan podriiva položaje evropsko-američkih suparnika. U ovim nastojanjima surađuju političko-poslovna umješnost i neobično predana emigracija. Kad stvari ne idu milom Japan ne preza ni pred upotrebom sile, što je pokazala agresija na Kinu 1937.

Koliko je Japan uspio u svojim industrijsko-vojničkim naporima tokom desetogodišnjeg razdoblja pokazali su događaji tokom Drugog svjetskog rata. Pred bezobzirnim i snažnim udarcima Japana povlače se savezničke snage, te Japan već 1942. ima pod svojom vlašću

8,400.000 km² sa 350.000.000 stanovnika. U okupiranim zemljama tako se bezobzirno ponašao, da je izazvao opći otpor. Opći napor završio je i totalnim porazom dotle nepobjeđenog Japana, koji gubi 45% ranijeg teritorija. Američka okupaciona vlast je pokušala da primjeni mjere kako se loše iskustvo nebi ponovilo. Uništen je ratni potencijal, izvršena je agrarna reforma, a bogati zaibacu su raspušteni. Glavnina industrijskih postrojenja bila je bombardiranjem uništena, a vojnički važna poduzeća su demontirana.

Ubrzo se pokazala objektivna priroda japanskog problema. Povratak iseljenika je djelomično nadoknadio gubitke i Japan 1945 ima 72,4 mil. stanovnika, što je do 1950 poraslo na 84,24 milijuna. Nije pomoglo ni prisilno iseljavanje gradskog stanovništva, Japan ne može živjeti bez industrije. Od g. 1950. Japan dobiva pomoć iz Maršalovog plana, a voljom USA sklopljen je 1951. mir u San Francisku pod veoma povoljnim uvjetima za Japan, osobito na ekonomskom polju.

Osamostaljeni Japan je postigao neobično brze i goleme gospodarske uspjehe. Oslobođen vojničkih tereta i okova razvija prvenstveno trgovački rentabilnu industriju. Brodogradnja, kojoj je dozvoljeno 800.000 t godišnje, već ozbiljno ugrožava prvenstvo Velike Britanije. Vlastita mornarica je od 130.000 brt u 1945 porasla na 3,501.000 u 1956, a mnogo se gradi za inozemstvo. Uz tradicionalnu tekstilnu industriju i porculan, Japan je naročito razvio mnogobrojni kemijsku industriju, zatim proizvodnju preciznih aparata i optike, te ozbiljno ugrožava ranije renomirane proizvođače. Već je 1951 industrijska produkcija prešla predratni prosjek, a računa se da će 1957. indeks biti oko 196 prema 100, što označava prosjek za 1934—36. g.

Osamostaljeni Japan je napustio mjere okupacione vlasti na polju industrije. Trustovi su obnovljeni i danas su jači nego prije rata. Japanska vlada smatra, da će njihovo poslovno iskustvo omogućiti bržu obnovu i povratak izgubljenih pozicija. Čak je i na polju međunarodne trgovine izvršena monopolistička koncentracija. Ali probuđena radnička svijest neda se potisnuti i novoorganizirani sindikati su snažan faktor što su pokazali nedavni štrajkovi — prvi u povijesti Japana.

Ratna decentralizacija i nastojanje okupacione vlasti nisu mogli razbiti okupljanje japanske industrije u pojasu između sjevernog Kiūsua i okolice Tokija. Čak se u najnovije doba primjećuje jačanje prevlasti oko Tokija, čija luka Jokohama je oduzela prvenstvo Osaki.

Cijenom, brzinom isporuka a i kvalitetom industrijskih proizvoda Japan ponovno izbija među prve u svijetu. U razdoblju između 1948—1955. vanjska trgovina je porasla pet puta. Ove će se prednosti povećati oslobađanjem ovisnosti o skupom američkom sirovinskom tržištu.

Na mnogim poljima postoji opasnost »dumpinga« iz 1934. Obzirom na vlastite kvalitete i velike mogućnosti razvitka istočnoazijskog tržišta japanska industrija ima najpovoljnije uvjete daljeg razvitka.

O. Checcucci, Il recente sviluppo economico del Giappone. Universo g. 37, br. 5, str. 875—888. Firenze 1937. H. F. Schulz, Japans Wirtschaft. Geogr. Rundschau, g. 9, br. 11, str. 427—438. Frankfurt/M. 1957. i S. Yamaguti, Die Regionale Struktur der japanischen Industrie.

J. Roglić

Kolorado i preobražaj južne Kalifornije. Južna Kalifornija je u obalskom dijelu polusuh, a u unutrašnjosti pustinjski kraj. Rijetke i oskudne izvorske vode omogućavale su oskudan život u toku španjolske ere. Na polusuhim obalskim nizinama oskudno je živjelo polovicom prošlog stoljeća oko 3000 stanovnika, a 1957. u samom metropolitanskom području Los Angelesa, jednom od najmodernijih na svijetu bilo je preko 5,5

miliona. Ove goleme promjene i skok omogućila je voda.

Podzemne vode pješčanih naslaga ovise o kišama i brzo su se pokazale nedovoljnim. Za vrijeme sušne periode 1899-1904. bio je Los Angeles (koji tada ima tek oko 100.000 st.) prinuđen da uz goleme investicije od 24.500.000 dolara položi preko planina i pustinja 383 km cjevovoda i dovede vode rijeke Owens. Sada se ovaj vodovod produžuje do jezera Mono, koje je od grada u ravnoj liniji udaljeno preko 450 km.

I nakon toga oskudicu vode su osjećali osobito uzgajivači agruma oko Los Angelesa, a u periodu nakon prvog svjetskog rata situacija je postala kritična i trebalo je tražiti radikalnije rješenje.

U kontinentalnom zaleđu teče 2334 km dugi Colorado, koji vode prima u izvorišnom planinskom kraju, a donjim tokom protiče kroz polupuste i puste krajeve, noseći velike količine mulja oko (30%) otuda mu ime »obojeni«.

Još polovicom 19. stoljeća se govorilo o korišćenju američkog Nila; uz osiguranje velikih investicija trebalo je riješiti i sporove pribrežnih država. G.1928. kongres je odobrio plan »Boulder kanjona« kojim treba osigurati vode za natapanje i različite potrebe, spriječiti poplave donjeg Colorada, dobiti velike količine električne energije. G. 1931. počela je gradnja 220 m visoke Hower baraže, kojom je zadržano 185 km. dugo i 580 km² prostrano Mead jezero, a snažni generatori daju godišnje oko 4 milijarde kilovat sati. Ova golema energija je glavni oslon novijeg industrijskog i svestranog razvitka okolnih krajeva, a osobito južne Kalifornije.

Velike količine mulja, koje 95% potječu iz porječja iznad Hower baraže ostale su i dalje težak problem.

J. Roglić

POKOJNICI

VOJISLAV S. RADOVANOVIĆ
(1894 — 1957)

Dr. Vojislav Radovanović, prof. u miru i dopisni član SAN umro je u Beogradu 26. IV. 1957. godine. Rodio se 26. I. 1894. u selu Pavlić (NR Srbija), gimnaziju je učio u Šapcu i završio u Nišu. Na univerzitetu u Beogradu studirao je geografiju, etnologiju i historiju. Završio je univerzitet 1921. god. Bio je odličan Cvijićev đak. Nakon završenih studija imenovan je za suplenta u gimnaziji u Sko-

pju, gdje je proveo samo školsku 1921/22. J. Cvijić ga je zatim pozvao u Beograd za asistenta u geografskom institutu gdje je odmah preuzeo obradivanje disertacije »Tikveš i Rajec«, na osnovu koje je 1924. god. promoviran za doktora filozofije. Rad je izašao u zbirci »Naselja i poreklo stanovništva« knj. XVII., Beograd, 1924. str. 129—565. Po ovom radu najbolje se je mogao prosuditi kulturni opseg pisca, te tendencija njegovog daljnijeg rada. Iz njegovih radova izbija temeljito poznavanje antropogeografije, etnologije

i kulturne historije. Rad prof. Radanovića odvijao se na univerzitetskoj nastavi u Skopju, kratko vrijeme u Zagrebu i napokon u Beogradu. Vršio je dužnost kustosa i upravitelja muzeja u Skopju, pa etnografskog muzeja SAN u Beogradu. Bio je urednik brojnih publikacija: Srpskog etnografskog zbornika SAN; (I. i II. odeljenja od 1957—1948.; Glasnika etnografskog instituta SAN; Zbornika etnografskog instituta SAN, i posebnih izdanja. U Skopju je bio urednik Glasnika Skopskog naučnog društva; urednik Zbornika za etnologiju, folklor Skopskog naučnog društva. Sudjelovao je sa svojim referatima na brojnim kongresima geografa i etnologa u našoj zemlji i 1936. god. u Bugarskoj.

Prof. Radovanović je svojim 35-godišnjim nastavnim radom utjecao na brojne generacije mladih geografa Srbije, Hrvatske i Makedonije.

Rad V. Radovanovića ogleda se u preko 40 većih ili manjih naučnih rasprava, publiciranih većinom u Beogradu (Glasnik srpskog geografskog društva, izdanja SAN, te Skopskog naučnog društva i dr.). Te se rasprave odnose većinom na Srbiju i Makedoniju.

Slijedio je svog velikog učitelja Jovana Cvijića, ali se u nekim radovima odvojio od smjera njegova rada. Jovana Cvijića je slijedio u geomorfološkim radovima, te publicirao 9 morfoloških radova. Ističu se »Mali denudacioni oblici gnajskog zemljišta (Gl. Skopskog naučnog društva, knj. IV., Odeljenje prirodnih nauka, sv. I., Skopje 1927, str. 53—120).

Veći po opsegu, karakterističniji po sadržaju jesu Radovanovićeve antropogeografski radovi. U njima pisac uvijek ističe vezu antropogeografskih činjenica i prirodnih elemenata. Iz njih izbija temeljito poznavanje i evolutivni prikaz fakata, koje prikazuje. U ovom pravcu se pisac izdvaja od radova svog učitelja J. Cvijića. Napisao je nekoliko etnografskih radova kao: »Narodna nošnja u Marijaru« (Gl. Skopskog naučnog društva, knj. XIX., Skopje, 1934.) zatim Mariavci u pjesmi, priči šali«. (Skopsko naučno društvo, Zbornik za etnografiju i folklor Juž. Srbije, knj. I. Skopje 1931). Sa etnografskih radova prelazi na prikaze iz socijalne historije, kao: »Seljačka buna u Marijaru u Makedoniji u drugoj polovini 16. vijeka« (Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu, knj. I., Beograd, 1948.)

Radovanović je proučavao Makedoniju kao malo koji geograf Jugoslavije, i to se ogleda u dobroj regionalnoj studiji: »Geografske osnove Južne Srbije« Spomenica 25.-godišnjice oslobođenja Južne Srbije, Skopje, 1937.) U područje regionalne geografije mogli bi uvrstiti i radove: »Jugoslavija, geografski položaj, unutrašnje i spoljne veze« (Gl. etn. instituta SAN; knj. 2-3, Beograd, 1957); zatim: »Beograd—geografski položaj i značaj glavnog grada naše zemlje« (Izvršestaj o radu IV. Kongresa geografa FNRJ, Beograd, 1956.) Druge manje rasprave spadaju u četiri spomenuta naučna područja.

Iako ga je nemila bolest kadkada duže vremena prikovala uz krevet, on je to stoički podnosio. U bolesti je nalazio odmor jedino u čitanju ili izlaganju problema. Zato je bila psihička naslada s njim razgovarati ili putovati po Makedoniji i Srbiji, jer je u tim krajevima posjedovao veliko znanje.

Smrt je otela dragog Voju onda, kada je kanio još mnogo raditi. Tako je nestao sposoban, skroman, marljiv i plodan geograf, kojim se može ponositi srpska i jugoslavenska geografija.

I. Rubić

PETAR S. JOVANOVIĆ (1893—1957)

5. studenog 1957. g. iznenada je preminuo dr. P. S. Jovanović, redoviti profesor univerziteta i direktor Geografskog instituta Prirodno-matematskog fakulteta u Beogradu. Nakon smrti prof. V. Radovanovića, to je drugi teški gubitak srpske geografije u istoj godni.

Život prof. Jovanovića protkan je peripetijama, koje su utjecale na njegov rad, a izvjesno i život. Rođen je 10. III. 1893. g. u selu Dobrači, kotar gružanski, NR Srbija. Gimnaziju je učio u Kragujevcu (1904—1912). Balkanski i Prvi svjetski rat omeli su mu studije, koje su bile dugo prekinute i produžuju se od 1912 do 1920. kada je diplomirao kod J. Cvijića. U godini 1918 studirao je u Italiji (Rim i Firenze). Nakon položenog doktorata 1922. g. (u Beogradu) izabran je za docenta novoosnovanog Filozofskog fakulteta u Skopju, gdje je 1925. g. biran za izvanrednog, a 1932. g. za redovitog profesora.

Dugogodišnjim radom na razvijanju geografske nastave i naučnog rada, kao i općoj organizaciji Filozofskog fakulteta, značajnom suradnjom na općekulturnom,

javnom i političkom životu, postao je prof. Jovanović jedna od najznačajnijih ličnosti u predratnom Skopju. Po naređenju bugarskih okupacionih vlasti, morao je 1941. g. napustiti Skopje i preseliti u Beograd, a to je značilo i potpuni prekid naučnog rada. Kao penzioner (1942. g.) teško provodi dane okupacije do studenog 1944. g, kada je postavljen za redovitog profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu.

U poratnom razdoblju prof. Jovanović vrši mnogostruke aktivnosti što je izvjesno i uvjetovalo iscrpljenje njegova organizma.

Suradnja u komisijama za obradu problema naših granica u vezi sa Mirovnom konferencijom, sudjelovanje u obnovi i organizaciji nastave na zgristištu Geografskog instituta Univerziteta u Beogradu, organizacija i vođenje Geografskog instituta SAN, rad i vođenje opsežnih poslova Srpske akademije nauka (dopisni član 1946, redoviti 1948. g. i u razdolju od 1948—1958. g. generalni sekretar), rad u Srpskom geografskom društvu brojnim redakcijama, savjetima, komitetima i komisijama, a uz to konstantna zauzetost naučnim problemima i nastavničkim obavezama morali su iscrpiti organizam i utjecati na raspoloženje.

U naučnom radu P. Jovanovića ogledaju se i njegovo školovanje i životni put.

Počeo je razradom ideja i nastavio studije svog velikog učitelja J. Cvijića o neogenom jezerskom reljefu. Od brojnih pokojnikovih radova navodimo glavne: »Pribrežni jezerski reljef beogradske okoline«, Beograd 1922. g.; Rezultati i metoda studija fosilnog, abrazionog i jezerskog reljefa oko Panonskog bazena«, Prag, 1924.; Abrazioni i fluvijalni elementi u reljefu Porečkog bazena«, Beograd, 1927. g.; »Reljef Skopske kotline«, Skopje, 1931.; »Raport des terrasses d'abrasion et des terrasses fluviales«, Paris, 1931. g.; »Proučavanje abrazionih i fluvijalnih elemenata reljefa (upustva)«, Beograd, 1932. g. i »Osvrt na Cvijićevo svatanje o abrazionom karakteru reljefa po obodu Panonskog bazena«, Beograd 1951. god. Posljednji rad je veoma značajan i prekretnički, jer je P. Jovanović na osnovu novih geoloških saznanja ukazao na nepouzdanost abrazionone teorije. Time je bitno pridonio da se njegovi učenici orijentiraju na kompleksnije objašnjavanje evolucije reljefa

peripanonskog ruba. U ovom novom smjeru, značajan je njegov rad »Epi-genetske osobine sliva i doline Topčiderske reke«, Beograd, 1953. g.

Studij odnosa abrazionog i riječnog reljefa odveo je prof. P. Jovanovića u naučnu problematiku, u kojoj je došao do veoma originalnih ideja i objašnjenja. Rad »Nekoordinirani vodeni tokovi, njihova erozija i oblici«, Beograd, 1930. g. i polemika koja je slijedila, ukazali su da se prof. Jovanović intezivno bavi općim zakonima riječne erozije, a posebno evolucijom uzdužnog profila. Svoje ideje je iznio u opsežnom radu »Uzdužni rečni profili, njihovi oblici i stvaranje«, Beograd, 1938. g. (franc. »Les profils fluviales en long, leurs formes, et leurs genèse«, Paris 1940. g.) Rad je bio popravljen opsežnim matematičkim aparatom i izazvao je značajne stručne diskusije. Autor se je ponovno vratio na ovaj problem u radu »Ravnotežni profil i sabrazni profil«, Beograd, 1954. g. u kome je svoje ideje izložio na mnogo jednostavniji način. Steta što rad nije objavljen i na francuskom prijevodu, kao što je nagovješteno.

Rad prof. Jovanovića obuhvatio je i ostale grane ne samo geomorfologije, nego i geografije uopće. Nakon početnih radova iz uže Srbije, glavno polje rada prof. Jovanovića bila je Makedonija. Brojni su njegovi radovi iz prigodne problematike i javnog života uopće.

Razvitak rada i glavni problemi naučnog interesa pokazuju da je prof. Jovanović bio sklon produbljanju i kompleksnom objašnjavanju geografskih problema; elemenat, koji je bitan ne samo za geomorfološke, već za uopće geografske radove. Velika je šteta što je smrt prekinula rad prof. Jovanovića, baš na početku razdoblja, kada se je počeo usmjeravati na važne metodološke probleme.

Organizacijom i uredjenjem Geografskog instituta SAN, kao i kasnijom brigom za isti, dao je izuzetne mogućnosti rada grupi mladih naučnih radnika.

Smrću prof. Jovanovića, jugoslavenska geografija izgubila je svog istaknutog predstavnika, a geografski instituti univerziteta i SAN u Beogradu svog rukovodioca, kao i Srpsko geografsko društvo svog podpredsjednika; mi se u žalosti za ovim gubitkom iskreno pridružujemo.

J. Roglić